

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Πολιτιστική Αναπαράσταση

Ενότητα 6

Δημήτρης Παπαγεωργίου

Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

6) Πολιτιστική αναπαράσταση και επιτέλεση μιας αφήγησης

Η προβληματική που έχει αναπτυχθεί για την έννοια της **αφήγησης**, διατηρεί τη σύνδεση με τις «κλασσικές» εκδοχές που εστιάζονται στον προφορικό λόγο ή στο κείμενο, αλλά «υποχρεώνεται» να εξετάσει (και) τα προβλήματα και τη δυναμική που «εισάγει» η χρήση των νέων τεχνολογιών, σε συνάρτηση με νέα μέσα αφήγησης και «εικονικά» ή πραγματικά «σκηνικά». Σε αυτή την προοπτική, η αναλυτική σκέψη του Ουμπέρτο Έκο, συμπυκνώνει και διευρύνει τις θεματικές που έχουν διατυπωθεί μέχρι τώρα, ως ακολούθως:

α) η διαδικασία της **αφήγησης** δεν είναι παθητική, αλλά ενεργητική, αφού κατοχυρώνεται και αναδεικνύεται μόνο μέσω της διάδρασης με τους δέκτες/χρήστες ενός συγκεκριμένου περιεχομένου

β) η διαδικασία της **αφήγησης** είναι (πάντα) ελλειπτική, αφού «...κάνει απλώς υπαινιγμούς και στη συνέχεια ζητάει από τον/την/τους δέκτη/ες/χρήστη/ες να συμπληρώσει/ουν τα κενά...»

γ) ο «ρυθμός» που διατηρεί μια **αφήγηση** δεν είναι δεδομένος: η επιβράδυνση ή η επιτάχυνση σχετίζονται με τις τεχνικές που επιλέγει/ουν ο/η/οι δημιουργός/οί, για να προσελκύσουν και να διατηρήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον των δεκτών/χρηστών μιας **προβολής**

δ) ο/η/οι δέκτης/ες/χρήστης/ες συμμετέχουν στην (ανα)διαμόρφωση μιας **αφήγησης** με κριτικές στάσεις ή σχόλια, αλλά (ανα)διαμορφώνεται/ονται επίσης μέσα από αυτή τη συμμετοχική εμπειρία: κάθε **αφήγηση** τείνει να δημιουργήσει «πρότυπα» δεκτών/χρηστών που εξοικειώνονται («πλάθονται») με το περιεχόμενο και τους τρόπους κάθε **προβολής**

ε) κάθε **αφήγηση** θέτει προβλήματα «μετάφρασης» του **προϊόντος** που δημιουργεί προς τους δέκτες/χρήστες, ανάλογα με τις γνώσεις και τα μέσα που διαθέτουν για να το αποκωδικοποιήσουν

στ) ο/η/οι δημιουργός/οί δεν ενυπάρχουν σε μια **αφήγηση** ως πραγματικά πρόσωπα, αλλά ως **εκφραστικές στρατηγικές**, που προσδιορίζονται από μια συνθετική παρουσίαση πρωταγωνιστών ή δεδομένων (σε συγκεκριμένα «σκηνικά», σύμφωνα με συγκεκριμένα «μέσα» και «σενάρια»)

Η προβληματική του Ου. Έκο προετοιμάζει το έδαφος για μια ακολουθία ερωτημάτων που αφορούν σε ζητήματα διαχείρισης **ταυτοτήτων**, τόσο από τη σκοπιά των δημιουργών, όσο και από τη σκοπιά του κοινού - στόχου μιας **προβολής**, στο πλαίσιο της κατασκευής και ανακατασκευής **πολιτιστικών διακρίσεων**. Ουσιαστικά αναδεικνύει - πέρα από τη σημειωτική - την **πολιτική** (με την ευρύτερη έννοια του όρου), καθώς και την **αισθητική** διάσταση κάθε **προβολής**.

Η πρώτη εντοπίζεται στη δημιουργία καθημερινών και διαχρονικών αξιακών και συμπεριφορικών **προτύπων** που καθιερώνονται ως συνισταμένη ενός πλέγματος **προβολών** που κυριαρχεί στην καθημερινή ζωή σε μια ιστορική συγκυρία. Για παράδειγμα, πολλά από τα αντίστοιχα καθημερινά **πρότυπα** σε όλο τον («δυτικό» κυρίως, αλλά και όλο τον υπόλοιπο) κόσμο, προσδιορίζονται από ένα πλέγμα **προβολών** μέσω των Μ.Μ.Ε. και κυρίως της τηλεόρασης. Φυσικά, **πρότυπα** διαμορφώνονται και σε διαφοροποιημένα και πιο περιορισμένα συστήματα που επηρεάζονται από αντίστοιχα πλέγματα **προβολών**: οι

υπάλληλοι ή τα στελέχη μιας επιχείρησης υιοθετούν ειδικά (ενδυματολογικά, κοινωνικά, λεκτικά) **πρότυπα** που συνάδουν με την εργασιακή τους **ταυτότητα**, ενώ αντίστοιχα ειδικά **πρότυπα** διαμορφώνουν και οι φοιτητές και οι πανεπιστημιακοί διδάσκοντες, οι πολιτικοί, οι αθλητές και οι αθλητικοί παράγοντες, οι (συστηματικοί) χρήστες του Διαδικτύου (Internet) ή ειδικότερα οι παίκτες διαδικτυακών παιχνιδιών κ.ο.κ.

Παράλληλα, στη σύγχρονη ιστορική συγκυρία, το κέντρο βάρους της σχέσης **δημιουργών - πολιτιστικών προϊόντων - δεκτών/χρηστών** μετατοπίζεται προς το δεύτερο σκέλος του τριγώνου. Παραφράζοντας τον Jaap Lintvelt, μπορούμε να πούμε ότι οι **δημιουργοί** ως φυσικά, πραγματικά πρόσωπα δεν διατηρούν παρά ελάχιστη έως (και) μηδενική επικοινωνία με τους αντίστοιχους πραγματικούς **δέκτες/χρήστες** των **προϊόντων** που παράγουν. Η αντίστοιχη σχέση των «παραγωγών» ως **αφαιρετικών ιδεοτύπων (των) δημιουργών**, με τον **αφαιρετικό ιδεότυπο** των «μέσων» **δεκτών/χρηστών** προς τους οποίους (υποθέτουν ότι, ή επιθυμούν να) απευθυνθεί το έργο τους, βασίζεται στις **εκφραστικές στρατηγικές** που υιοθετούν. Με τη σειρά τους, οι **εκφραστικές στρατηγικές** που διαμεσολαβούν στη σχέση **ιδεοτύπων δημιουργών - ιδεοτύπων δεκτών/χρηστών** συμπυκνώνονται στις **δράσεις της αφήγησης** που καθοδηγούν τη σχέση των **εικονικών αφηγητών** με τους **εικονικούς δέκτες/χρήστες** που συμμετέχουν σε μια **διάδραση**. Από αυτή τη σκοπιά, ο/η/οι δημιουργός/οί ενός βιβλίου, φιλμ, τηλεοπτικής παραγωγής ή Site, «κρίνεται/ονται» από το κοινό - στόχο που «θεραπεύει/ουν» μόνο ως προς την εικόνα που παρουσιάζει/ουν στο πλαίσιο μιας **εκφραστικής στρατηγικής** η οποία υλοποιείται σε ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό δρώμενο (ως **αφηγηματική δράση**).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, τα σύγχρονα **αισθητικά πρότυπα** επικεντρώνονται πρώτιστα στις μορφές της **διάδρασης** παρά στο περιεχόμενο κάθε **προβολής**. Σήμερα κυριαρχεί (σε γενικές γραμμές) η απλοποίηση ή/και η υπεραπλούστευση των μηχανισμών **αφήγησης**. Η ανάπτυξη των κυρίαρχων **αναπαραστατικών προτύπων** ως **αισθητικών προτύπων** συνδέεται (τουλάχιστον προς το παρόν) περισσότερο με την **τυποποίηση**, παρά με την **πρωτοτυπία**: τα σύγχρονα μηχανιστικά μοντέλα **προβολών** τονίζουν και υποστηρίζουν την **ποσοτική αναπαράσταση δεδομένων**, αλλά επιβραδύνουν ή μειώνουν την **ποιοτική ανάδειξη του περιεχομένου**.